

یادداشت

درباره «آن مرد بی‌نهایت»
به معجزه «بازنویسی»
ایمان دارممحمدعلی
عباسی‌اقدم

نویسنده

تاکنون کتاب‌های متعددی درباره امام خمینی (ره) منتشر شده، از جمله کتاب‌های خوبی در معرفی شخصیت و نقد آثار، دیدگاه‌ها و نظرات ایشان به چاپ رسیده است؛ منتها در این میان، کتابی که مشخصا به شخصیت فردی، ویژگی‌های اخلاقی، سبک زندگی و سیره علمی و عملی ایشان بپردازد، خیلی کم است. در کتاب‌های منتشرشده، بیشتر به کلیات زندگی امام پرداخته شده و جزئیات و حتی ریزه‌کاری‌های زندگی پرماجرا و درس‌آموز ایشان مغفول مانده است. یعنی در قاب این کتاب‌ها، تصویر تمام‌قد امام خمینی (ره) به‌وضوح دیده نمی‌شود. به تعبیر دیگر، اگر کتاب‌های چاپ‌شده از ایشان را به مثابه یک جورچین فرض کنیم، در این جورچین تصویر امام، کامل دیده نمی‌شود. از طرفی زاویه دید و نوع پرداخت برخی از این کتاب‌ها کهنه شده و برای نسل امروزی، مناسب و قانع‌کننده و «تازه» نیست.

با مطالعه و پژوهش در زندگی و زمانه امام خمینی (ره) و با توجه به برجستگی‌ها و ویژگی‌های اخلاقی و عملی ایشان به این نتیجه رسیدم که بیشتر به سبک زندگی و سیره و سلوک ایشان بپردازم تا این کار به نوبه خود جدید، متفاوت و خوشخوان باشد و مهم‌تر از همه، قد و قامت رعنا و سیمای زیبای سیدروح... خمینی (ره) در این اثر در حد امکان، کامل دیده شود.

تلاش بنده در «آن مرد بی‌نهایت» بر این بوده که زندگی‌نامه امام خمینی (ره) را با یک رویکرد و پرداخت جدید بنویسم. برای این منظور، تصمیم گرفتم نوع «بسته‌بندی» و ارائه مطالب را عوض کنم. در صنعت صادرات، بسته‌بندی کالا خیلی مهم است. بعضی‌ها محصولات گران‌قیمت مثل زعفران را به صورت فله‌ای عرضه می‌کنند اما برخی همان محصول را با یک بسته‌بندی خوب و شیک ارائه می‌دهند. این بسته‌بندی متفاوت، بازار جدید و مشتری خوب برای محصول پیدا می‌کند.

از این رو، همه روایت‌های «آن مرد بی‌نهایت» به شکلی نو و با بسته‌بندی جدید ارائه شده است تا در مجموع، کتاب مخاطب و مشتری خود را پیدا کند. یعنی خواننده رغبت کند به کتاب نزدیک شود و آن را بخواند. برای نیل به این هدف، از تکنیک «بازنویسی» یا «پارافریز» استفاده کردم و از «ویراستاری» چندباره روایت‌ها مدد گرفتم، چراکه شدیداً به معجزه «بازنویسی» و خلق روایت‌های نو و خوش‌خوان ایمان دارم.

ویژگی قابل توجه کتاب «آن مرد بی‌نهایت» کوتاه‌نویسی است. معتقدم که این روزها «مفصل‌نویسی» به شدت ما را آزار می‌دهد و مخاطبان امروزی را می‌تاراند. به همین دلیل روایت‌های این کتاب کوتاه و مختصر نوشته شده است تا بتواند کام مخاطب امروزی به‌ویژه نسل جوان را که حال و حوصله بحث‌های مفصل و مطول را ندارد، شیرین سازد و تلخی مطالب مطول و مفصل را از دائقه آنها پاک‌سازی کند. ✍

نشست رونمایی کتاب‌های «شرح الف خمیده» و «داستان فاطمه» در کتابفروشی کتابستان معرفت تهران با حضور جمعی از اهالی فرهنگ و رسانه برگزار شد.

لیلا مهدوی، نویسنده

«شرح الف خمیده»:

اولین روایت نویسی من

در مورد ادبیات آیینی، احساس می‌کنیم که نویسنده و محتوا، خودشان همدیگر را پیدا می‌کنند. نمی‌دانم چه‌شده که این کتاب را نوشتم. پیشنهاد آقای آذریاد از انتشارات کتابستان این بود که قصه فدک را در قالب رمان بنویسم. به نظر من فدک برای نوشتن رمان، کمیودهایی داشت و بنیاد روایت حضرت زهرا (س) را بنویسم. این اولین روایت نویسی من بود و شروع سختی داشت اما شکر خدا خودشان مسیر را نشان دادند و راه را باز کردند.

حس و حال تاریخی در نثر رایج

تحقیق این کتاب حدود چهار ماه زمان برد و بارها ما به فرم فکر کردیم و تغییر کرد. زاویه دیدها هم تغییرات زیادی داشت. از اول مهرماه امسال، کتاب از فصل اولش شروع شد و دیگر توقفی نداشت و با روایت جدیدی پیش‌رفت و من راوی اول شخص معصوم را انتخاب کردم. در مورد زبان راوی، دو رویکرد وجود دارد؛ زبان راوی مطابق با عصر حاضر یا زبان راوی تاریخی. استفاده از زبان روایت تاریخی خیلی سخت است اما حس و حال تاریخی بخشیدن به نثر رایج، کار را خواندنی می‌کند و ما هم این مدل را انتخاب کردم. من سعی کردم کمی حس و حال زبان کتاب را به یک نوشته تاریخی نزدیک کنم.

مسعود آذریاد، ویراستار داستانی:

انگار خودمان

در آنجا حضور داریم

وقتی در مورد ساحت قدسی صحبت می‌کنیم، نزدیک شدن به آن راحت نیست. ما خواستیم روایت جامعی از حضرت داشته باشیم و در عین حال می‌خواستیم از تولد تا شهادت باشد و خیلی جاهانی شود خیلی از حرف‌ها را زد. تعداد روایان کتاب به همین خاطر است که ما فرصت داشته باشیم تا فضا را برای مخاطبان مان دور از دسترس نکنیم و کشش آنها را هم در نظر بگیریم. چیزی که مهم است این که ما این مجموعه روایات را به نحوی زنده کنیم که انگار خودمان در آنجا حضور داریم. معمولاً در روایات به اجزا اشاره نمی‌کنند و در عین حال باید به نحوی این جزئیات را در روایت آورد که دچار تخیلات نشود.

توقع مخاطب ما بالا رفته و به برکت انقلاب، توجه ویژه‌ای به ادبیات آیینی می‌شود و الان از منظر جزئیات تاریخی، صرف این که فقط داده‌های تاریخی را ارائه کنیم و تحلیل نکنیم، به درد مخاطب نمی‌خورد. هم کتاب «داستان فاطمه» و هم کتاب «شرح الف خمیده» این فضاها را دارند و تحلیل‌هایی ارائه می‌دهند.

محمود جوانبخت، نویسنده و منتقد

ادبی:

این کتاب‌ها از جنس ادبیات
ارادت است

این کتاب‌ها از جنس ادبیات ارادت است و احتمالاً هیچ بچه‌شیعه‌ای نباشد که اهل قلم و هنر باشد و دلش نخواهد ارادتش را بر اساس هنری که دارد به ائمه نشان ندهد. در همین جمع، آقای امپریان که طنزنویس است، کتابی درباره

دو کتاب فاطمی در کتابفروشی کتابستان رونمایی شدند

«شرح الف خمیده» حال مان را خوب می‌کند

حضرت عباس (ع) دارد و همچنین کتابی درباره قنبر، خادم مولا علی (ع) نوشته است. ادبیات ارادت، نامکرر است و این‌گونه نیست که چون ماسرگدشت و زندگی این حضرات را می‌دانیم، تمام بشود و برود؛ بلکه نامکرر است و از جنس روضه‌هایی است که هر هفته تکرار می‌شود اما تکراری نیست.

ادبیات تعلیمی

اشتیاق بچه‌شیعه‌ها به این حضرات تمامی ندارد و به همین دلیل نمی‌شود خیلی از فرم و ادبیات مدرن در این حوزه صحبت کنیم. برای مردم مسلمان و مشخصاً جامعه ایرانی که کتابخوان است صحبت می‌کنیم و این آثار، از ابتدا و از همان قرون نخست هم بوده و چنین آثاری از باب ارادت خلق می‌شد. در اینجا ادبیات تعلیمی هم داریم. مثلاً شهید مطهری که استاد فلسفه بوده خودش را در حد کتابی مثل داستان راستان می‌آورد تا ما را آموزش دهد. من خودم هم داستانی درباره عبدا... بن‌عقیف نوشتم که کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان آن را منتشر کرد. قصه عبدا... بن‌عقیف در «داستان راستان» در جان من نشسته بود و باعث شد آن داستان را بنویسم. لذا این کتاب‌ها از جنس ادبیات تعلیمی است.

گفت‌وگو درباره ادبیات آیینی خیلی کم است

در اشعار و مراثی اباعبدال... (ع) و روضه‌ها و شعرهایی که برای نوحه‌ها سروده می‌شود، مطالبی وجود دارد که به آن «زبان حال» می‌گویند. امر واقع را مورخین در تاریخ می‌نویسند اما امرهای شدنی هم هستند که شاید اتفاق افتاده باشند و شاید هم اتفاق نیفتاده باشند. به گمان من ادبیات اجازه دارد وارد این حوزه بشود مگر این که هونی اتفاق بیفتد که حدود آن هم باید روشن شود. متأسفانه برخلاف آن که فضای ادبیات آیینی رونق دارد اما گفت‌وگو درباره آن خیلی کم است. ما کمتر گفت‌وگو می‌کنیم تا مرزها مشخص شود. طبیعتاً داستان نیاز به فضا و شخصیت و حادثه و رنگ و جغرافیا دارد و باید در ادبیات آیینی در این باره گفت‌وگو کنیم. همیشه هم بین اهالی ادبیات و اهالی تاریخ اختلاف نظرهایی هست.

«شرح الف خمیده» حال مان را خوب می‌کند

در «شرح الف خمیده» نویسنده تلاش کرده دوربینش را در جای درستی بکارد و سه راوی را انتخاب کرده است. من برخی روایت‌های این کتاب را ننشیده بودم، از جمله رهن گذاشتن چادر حضرت زهرا (س) نزد یهودی. لذا کتاب ناگفته‌ها یا کمترشنیده‌هایی دارد و باید به نویسنده، ویراستار و ناشر این کتاب، دست‌مریزاد گفت. این کتاب در ما شوق ایجاد و حال مان را خوب می‌کند. انسان نیاز به احساس دارد که یکی از آنها ابراز محبت به آدم‌هایی است که خیلی از ما بالاتر هستند و به آنها اعتقاد داریم. همه فرهنگ‌ها و ملل از این شخصیت‌ها و قدیس‌ها دارند که کمک می‌کنند حال مان خوب شود و زندگی مان را کمی روتوش کنیم. کار قبلی خانم مهدویان با نام «نشان حسن» هم انصافاً کتاب خوبی بود. علاوه بر نثر خوب، کار بدیعی بود و وارد عرصه‌ای شده بودند که اطلاعات کمی از آن بزرگواران داریم.

نویسنده نوپا، مشق‌هایش را جای

دیگری بنویسد

یکی از دوستان درباره یکی از امامان روایتی نوشته بود و استاد غفارزادگان می‌گفت، تو هم یک بار دیگر این امام محترم مان را به شهادت رساندی. نویسنده‌های تازه‌کار باید ادبیات را یاد بگیرند و بعد وارد عرصه ادبیات آیینی بشوند. اینجا عرصه آزمون و خطا نیست. مرحوم نادر ابراهیمی می‌گوید: کسانی که به امدادگری می‌روند و آموزش تزییقات می‌بینند، ابتدا آنها را به بخش اطفال می‌فرستند که اگر خطایی شد، هزینه‌اش کمتر باشد. در ادبیات ما هم هر کسی می‌خواهد نویسنده بشود وارد عرصه ادبیات کودک و نوجوان می‌شود، در حالی که این کار خیلی سخت‌تر است. ادبیات آیینی هم کار سختی است. نویسنده نوپا باید مشق‌هایش را جای دیگری بنویسد. وظیفه دیگر این نویسندگان، تسلط بر تاریخ است.

حجت‌الاسلام علیرضا نظری خرم،

نویسنده کتاب «داستان فاطمه»

مطالبی که قبلاً نشنیده‌اید

تحقیقات من در کتاب «موسوعه الإمامه فی نصوص اهل السنه» یعنی دایره المعارف امامان شیعه در منابع اهل سنت که تا قرن هشتم آمده است، من را به نوشتن این کتاب تشویق کرد. از جلد بیست و یکم تا بیست و پنجم درباره حضرت زهرا (س) است و مطالب بسیار خواندنی دارد و با مطالبی روبه‌رو می‌شوید که قبلاً نشنیده‌اید.

دکتر زهره اهوراکی، ویراستار و مشاور

کتاب «داستان فاطمه»

اهمیت کتاب در استفاده از منابع

اهل سنت

داستان حضرت فاطمه برای خود من خیلی مهم بود، چون در مجامع علمی به مواردی برخورد بودم که در نحوه شهادت حضرت زهرا (س) تشکیک می‌کردند. استاد تاریخ اسلامی داشتیم که شهادت حضرت را رد می‌کرد. ما ۲۵ شاگرد هم در طول ترم نتوانستیم این موضوع را ثابت کنیم. این مسأله وجود دارد اما جالب است که حاج آقا نظری خرم از منابع اهل سنت استفاده کرده‌اند و وقتی جزء به جزء نقل می‌کند، به راحتی می‌شود آن را اثبات کرد. این کتاب از این نظر خیلی مهم است که از منابع اهل سنت استفاده کرده است. این کتاب دو ویژگی دارد که یکی از آنها مستند بودن است. نویسنده مقید بوده که از ابتدا تا قرن هشتم استفاده کند. مورد دوم این است که سعی کرده‌اند نگارش شیرین و ساده‌ای داشته باشند که عموم مخاطبان را به خود، جذب کند. من حتی دیده‌ام دانش‌آموز چهارم دبستان هم این کتاب را می‌خواند و بهره می‌برد.